

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE	V
LYHENNELUETTELO	XIX
1 YLEISET SÄÄNNÖKSET	1
1.1 Lain tarkoitus (1 §).....	1
1.2 Vastuu lapsen hyvinvoinnista (2 §)	2
1.3 Lastensuojelu (3 §).....	4
1.4 Ehkäisevä lastensuojelu (3 a §)	4
1.4.1 Päivähoito	5
1.4.2 Asetus neuvolatoiminnasta.....	5
1.5 Lastensuojelun keskeiset periaatteet (4 §).....	8
1.5.1 Lievimmän toimenpiteen ensisijaisuus.....	9
1.5.2 Hyvän hallinnon takeista	10
1.5.3 Lapsen edun määrittely.....	11
1.6 Lapsen ja nuoren mielipide ja toivomukset (5 §)	18
1.7 Lapsi ja nuori (6 §)	19
2 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN	21
2.1 Sosiaalihuoltolaki	23
2.1.1 Sosiaalihuoltolain tavoitteista	23
2.1.2 Sosiaalihuoltolain säännösten periaatteista	24
2.1.3 Säännösten tarkastelua.....	24
2.2 Oppilashuolto	38
2.2.1 Opiskeluhuoltoon liittyvät psykologi ja kuraattoripalvelut	39
2.2.2 Opiskeluhuollon järjestäminen.....	40
2.2.3 Tiedon kulku koulussa.....	42
2.3 Oikeus henkilökohtaiseen apuun koulussa	42
3 LASTENSUOJELUN JÄRJESTÄMINEN.....	49
3.1 Lastensuojelun järjestäminen ja kehittäminen (11 §).....	49
3.1.1 Kunnassa esiintyvän tarpeen selvittäminen ja määrärahojen suuntaaminen	51
3.1.2 Sosiaalipäivystys	53
3.1.3 Lastensuojelun laatu	56
3.1.4 Sosiaalihuollosta vastaava toimielin.....	59

3.1.5	Luottamushenkilön tietojensaantioikeus.....	59
3.1.6	Tarkastuslautakunnan ja tilintarkastajan tietojensaantioikeus	60
3.2	Suunnitelma lastensuojelun järjestämisestä ja kehittämisestä (12 §)	60
3.3	Lastensuojelutoimenpiteistä päättävä viranhaltija (13 §).....	63
3.3.1	Päätöksenteko kunnassa.....	63
3.3.2	Päätöksenteko lastensuojeluasioissa.....	65
3.3.3	Kiireellinen sijoitus ja sijoituksen lopettaminen.....	66
3.3.4	Kiireellisen sijoituksen jatkaminen.....	67
3.3.5	Sijaishuoltopaikan muuttaminen.....	67
3.3.6	Huostaanotto (ei-tahdonvastainen).....	67
3.3.7	Huostassapidon lopettaminen.....	67
3.3.8	Hakemukset hallinto-oikeudelle.....	67
3.3.9	Kelpoisuuslaki.....	68
3.3.10	Kelpoisuuslain siirtymäsäännös.....	69
3.3.11	Kelpoisuuslain poikkeamissäännös.....	69
3.3.12	Hakumenettely ja kunnan näyttövelvollisuus.....	70
3.3.13	Viran täyttäminen.....	71
3.4	Lapsen sijoittaminen vankilan perheosastolle (13 a §).....	73
3.5	Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä (13 b §).....	74
3.6	Lastensuojeluasioiden päätösvalta kunnassa koottuna.....	75
3.6.1	Johtavan viranhaltijan tai hänen määräämänsä viranhaltijan päätösvaltaan kuuluvat asiat (delegointi mahdollinen).....	75
3.6.2	Johtosäännössä määritelty johtava viranhaltija tai hänen määräämänsä viranhaltija.....	76
3.6.3	Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen määräämä viranhaltija	76
3.6.4	Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.....	77
3.7	Päätösvalta muissa lastensuojeluasioissa.....	77
3.8	Hallintoasian käsittely viranomaisessa.....	78
3.8.1	Palveluperiaate.....	78
3.8.1.1	Kunnan tiedottamista koskevat säännökset.....	80
3.8.1.2	Tiedottaminen salassa pidettävistä asioista.....	80
3.8.2	Asiakkaan tiedusteluihin vastaaminen.....	82
3.8.2.1	Postilähetysten luottamuksellisuus.....	84
3.8.3	Päätöksenteon ja asioiden käsittelyn järjestäminen kunnassa	85
3.8.4	Viranomaisen ja asiakkaan oikeus tallentaa asiakaspuhelut ja viranomaisneuvottelut.....	86
3.8.5	Asiakkaan oikeus nauhoittaa omat puhelunsa sekä käymänsä muut keskustelut viranomaisen kanssa.....	87
3.8.6	Neuvontavelvollisuus.....	90
3.8.7	Asiallinen kielenkäyttö ja käytös.....	93
3.8.8	Tulkitseminen.....	95
3.8.9	Asian vireilletulo.....	98
3.8.10	Sähköinen asiointi.....	100
3.8.11	Videoneuvottelut.....	103
3.8.12	Selvitysvelvollisuuden jakautuminen.....	103
3.8.13	Viranhaltijan ja luottamushenkilön esteellisyys.....	106
3.8.14	Oikeus käyttää avustajaa tai asiamiestä.....	106
3.8.15	Asiamiehen ja avustajan esiintymiskielto.....	108

3.8.16	Päätös.....	109
3.8.16.1	Kuulemisen järjestäminen muissa lastensuojelulain tarkoittamissa asioissa (Kuulemista on käsitelty myös 7 ja 9 lukujen kohdalla)	112
3.8.17	Päätöksenteon viivytyksettömyys	113
3.8.18	Päätöksen muoto	115
3.8.19	Päätöksen tiedoksianto	117
3.8.20	Todisteellinen tiedoksianto	117
3.8.21	Muutoksenhakuohjaus	119
3.9	Moniammatillisen asiantuntemuksen turvaaminen (14 §)	119
3.10	Terveys­huollon erityiset velvollisuudet (15 §).....	121
3.10.1	Lapselle annettava tahdosta riippumaton hoito.....	124
3.10.2	Terveys­huollon ensisijaisesta järjestäm­is­vastuusta	125
3.11	Lastensuojelun järjestämisestä vastuussa oleva kunta (16 §).....	129
3.11.1	Järjestäm­is­vastuu	130
3.11.2	Kotikunnan järjestäm­is­vastuu.....	130
3.11.3	Kiireellisen sijoituksen järjestäm­is­vastuu	130
3.11.4	Sopimus järjestäm­is­vastuun jakautumisesta	131
3.12	Lastensuojelun kustannuksista vastaava kunta (16 a §).....	131
3.12.1	Kotikunta	133
3.12.1.1	Kotikunnan valintaoikeus.....	136
3.12.2	Avohuollon tukitoimien järjestäm­is­vastuu.....	137
3.12.3	Oleskelu	140
3.12.4	Sijaishuollon järjestäm­is­vastuu	141
3.12.5	Sijaishuollosta aiheutuvat kustannukset	147
3.12.6	Korko.....	149
3.12.7	Jälkihuollon järjestäm­is- ja kustannus­vastuu	150
3.12.8	Järjestäm­is­vastuu jälkihuollon päätyttyä	153
3.13	Sijoitus­kunnan järjestäm­is­vastuu (16 b §).....	154
3.13.1	Yhteistyövelvoite ja kustannus­vastuu.....	154
3.13.2	Terveys­huollon järjestäminen.....	156
3.13.3	Perusopetuksen järjestäminen	157
3.14	Kuntien keskinäiset korvaukset (16 c §)	159
3.14.1	Hallintoriitamenettely	159
3.14.2	Vanhentuminen	160
3.15	Lastensuojelun järjestäminen eräissä erityistilanteissa (17 §).....	161
3.15.1	EU-kansalaiseen kohdistuvat lastensuojelutoimenpiteet	163
3.16	Suhde muihin lakeihin (18 §).....	167
3.16.1	Ostopalvelut	167
3.17	Asiakasmaksut (19 §)	169
3.17.1	Kenelle maksu voidaan määrätä?.....	170
3.17.2	Vanhemmilta perittävät maksut (asiakasmaksulain 7 §:n 1 momentti).....	170
3.17.3	Vahvistetun elatusavun perintä ja maksun määrääminen (asiakasmaksulain 7 §:n 2 momentti).....	172
3.17.4	Suhde elatusavun perintään ja elatustuen maksamiseen.....	173
3.17.5	Elatustuki	174

3.17.6	Lastensuojelumaksu ja elatustuki	175
3.17.7	Lapselta perittävät maksut	176
3.17.8	Maksun periminen koko perheen sijoituksessa	178
3.17.9	Tulot, jotka vaikuttavat perintäpäättökseen.....	179
3.17.10	Hoitopäiviksi katsottavat päivät maksua määrätessä	181
3.17.11	Menettely maksun määräämisessä.....	181
3.17.12	Maksun perimättä jättäminen ja alentaminen	183
3.17.13	Viivästyskorko ja maksujen ulosotto sekä kuittaus.....	183
4	LAPSEN OSALLISUUS.....	185
4.1	Lapsen mielipiteen selvittäminen ja kuuleminen (20 §)	185
4.1.1	Lapsen mielipiteen selvittämisestä	185
4.1.2	Kirjaukset asiakirjoihin	188
4.1.3	12 vuotta täyttäneen lapsen kuuleminen.....	188
4.1.4	Lapsen mielipiteen selvittämättä jättäminen	188
4.1.5	Tiedon luovuttamisen rajoitukset lapsen mielipiteen selvittämisen ja kuulemisen yhteydessä	189
4.1.6	Lapsen tutkiminen ja haastattelu	190
4.1.7	Kuulemiseen valmistautuminen	192
4.1.8	Haastattelun suorittaminen.....	193
4.2	Lapsen puhevallan käyttö (21 §).....	194
4.2.1	Alaikäisen kielto-oikeus.....	195
4.2.2	Alaikäisen kielto-oikeuden vaikutuksista.....	196
4.3	Edunvalvojan määrääminen huoltajan sijaiseksi (22 §).....	197
4.4	Edunvalvojan palkkio ja kustannukset (23 §).....	200
4.5	Vastuu lapsen edun turvaamisesta (24 §).....	200
4.5.1	Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä lapsen edun turvaajana	201
4.5.2	Esitutkinta.....	202
4.5.2.1	Lapsen kuulustelu	202
4.5.2.2	Esitutinnan menettelymuodoista	204
4.5.2.3	Lastensuojelun järjestämiseen liittyvät päätökset ja poliisin esitutkinta	209
4.5.2.4	Tutkintapyyntöjen tekeminen	212
4.5.2.5	Tiedon luovuttaminen poliisille ja poliisin tiedonsaantioikeus.....	213
4.5.3	Koulusta erottaminen	216
4.5.4	Sovittelutoiminta	217
5	LASTENSUOJELUASIAKKUUDEN ALKAMINEN	219
5.1	Ilmoitusvelvollisuus (25 §).....	219
5.1.1	Yleistä lastensuojeluilmoituksesta.....	220
5.1.2	Ilmoitusvelvolliset.....	221
5.1.2.1	Viranomaistahot.....	221
5.1.2.2	Seurakunnat ja muut uskonnolliset yhdyskunnat...	222
5.1.2.3	Terveydenhuolto	223
5.1.2.4	Opetus ja koulutus.....	223

5.1.3	Palvelussuhde.....	224
5.1.4	Ilmoitusvelvollisuuden perusteet.....	224
5.1.4.1	Velvollisuus ilmoittaa poliisille lapseen mahdollisesti kohdistunut seksuaalirikos ja vakava pahoinpitelyrikos.....	227
5.1.4.2	Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja lapsen muun kaltoin kohtelun tutkimisesta	228
5.1.4.3	Alustavat toimenpiteet muussa viranomaisessa....	232
5.1.4.4	Toimenpiteet lastensuojelussa	232
5.1.4.5	Seksuaalirikoksen ja pahoinpitelyrikoksen selvittäminen erikoissairaanhoidollain mukaisessa tutkimusyksikössä.....	234
5.1.5	Oikeus lastensuojeluilmoituksen tekoon.....	236
5.1.6	Miten ilmoitus voidaan tehdä?.....	236
5.1.7	Nimetön ilmoitus	237
5.1.8	Asianosaisen oikeus saada tieto ilmoituksen sisällöstä ja ilmoittajasta	239
5.1.9	Rajoituserusteet asianosaisen tiedonsaantioikeudelle	241
5.2	Yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi (25 a §)	244
5.3	Rekisterin pitäminen (25 b §)	246
5.3.1	Lastensuojeluilmoituksista pidettävä rekisteri	246
5.3.2	Asianosaisen tiedon saanti lastensuojeluasiakasrekisteristä	248
5.4	Ennakollinen lastensuojeluilmoitus (25 c §).....	248
5.4.1	Asiakirjojen laatiminen ennakollisen lastensuojeluilmoituksen osalta.....	249
5.5	Lastensuojeluviranomaisen ilmoitusvelvollisuus (25 d §).....	250
5.5.1	Ilmoitus kunnasta muuttavasta perheestä ja lapsesta	251
5.5.2	Ilmoitus hallintotuomioistuimelle.....	252
5.6	Lastensuojeluasian vireille tulo ja lastensuojelun tarpeen selvittäminen (26 §).....	252
5.7	Lastensuojelun asiakkuuden alkaminen (27 §)	257
5.7.1	Lastensuojelulain puuttumiskynnykset.....	259
5.8	Määräaikojen noudattamisen seuranta (27 a §)	259
5.9	Tuomioistuimen lupa lapsen tutkimiseen (28 §)	261
5.9.1	Määräajan jatko	262
5.9.2	Käsittely hallinto-oikeudessa	262
5.9.3	Hallinto-oikeuden päätökseen liitettävät turvaamis-toimenpiteet.....	263
5.9.4	Lapsen oikeus päättää hoidostaan.....	264
6	MENETTELYSÄÄNNÖKSIÄ.....	267
6.1	Lapsen tapaaminen (29 §)	268
6.2	Asiakassuunnitelma (30 §).....	271
6.2.1	Milloin asiakassuunnitelma on laadittava?.....	273
6.2.2	Asiakassuunnitelman sisältö.....	275
6.2.3	Milloin asiakassuunnitelma on tarkistettava?.....	278
6.2.4	Kenelle asiakassuunnitelma laaditaan?.....	278
6.2.5	Huostaanotetun lapsen asiakassuunnitelma	278

6.2.6	Vanhemmille laadittava vanhemmuutta tukeva suunnitelma.....	279
6.2.7	Jälkihuollossa olevan lapsen asiakassuunnitelma	279
6.2.8	Hoito- ja kasvatussuunnitelman laatiminen.....	280
6.2.9	Yhteenvedo.....	280
6.3	Asiakkaan asiassa pidettävä neuvottelu (31 §).....	282
6.4	Lapsen läheisverkoston kartoittaminen (32 §).....	285
6.4.1	Läheisneuvonpito.....	287
6.4.2	Lapsen huoltoon liittyvät järjestelyt.....	287
6.4.3	Taloudellisen tuen järjestäminen huoltajille	289
6.5	Asioiden kirjaaminen (33 §)	292
6.5.1	Viranomaisen asiakirja	292
6.5.2	Asiakirjojen laatiminen.....	293
6.5.3	Toimeksiantoasiakirjat – viranomaisen asiakirjoja.....	298
6.5.4	Potilaslain ja asiakaslain suhde asiakirjoja laadittaessa.....	299
6.5.5	Laki sosiaalihuollon asiakirjoista	301
7	AVOHUOLTO.....	311
7.1	Velvollisuus ryhtyä avohuollon tukitoimiin (34 §).....	311
7.1.1	Avohuollon tukitoimien järjestäminen ja asianosaisten kuuleminen (ks. kohta 7.5.1 Huoltajien yhteistoiminta)	314
7.2	Toimeentulon ja asumisen turvaaminen (35 §)	316
7.2.1	Asunnon tarpeen arviointi.....	317
7.2.2	Päätöksenteko.....	318
7.3	Lastensuojelun avohuollon tukitoimet (36 §)	318
7.3.1	Sosiaalityöntekijän arvioimat välttämättömät palvelut (36 § 2 mom.).....	322
7.3.2	Yhteistyö viranomaisten välillä – sosiaalihuoltolain säännökset..	323
7.4	Sijoitus avohuollon tukitoimena (37 §)	324
7.4.1	Koko perheen sijoitus.....	325
7.4.2	Sijoitus yksin lapseen kohdistuneena.....	325
7.4.3	Lapsen oma vaatimus ja rajoitustoimenpiteet	327
7.4.4	Lapsen sijoittaminen vanhempansa luokse vankilan perheosastolle.....	328
7.4.4.1	Vankeinhoitoviranomaisten vastuusta.....	330
7.4.4.2	Avohuollon sijoituksen arviointi	330
7.4.5	Avohuollon sijoituksen lakkaaminen.....	331
7.5	Avohuollon sijoituksen käyttämisen yleiset edellytykset (37 a §).....	331
7.5.1	Huoltajien yhteistoiminta.....	334
7.5.1.1	Määräys vanhemman tietojensaantioikeudesta ...	338
7.5.2	Yhteistoiminnasta säädetty poikkeukset lastensuojelulaissa, lapsen sijoittaminen yhdessä toisen huoltajansa kanssa	339
7.5.3	Avohuollon sijoituksen kesto.....	340
7.6	Kiireellinen avohuollon tukitoimi (37 b §)	340
8	LAPSEN KIIREELLINEN SIJOITUS	343
8.1	Lapsen kiireellinen sijoitus (38 §)	343

8.1.1	Kiireellisen sijoituksen edellytykset	344
8.1.2	Lapsen sijoituspaikan valinta	345
8.1.3	Päätös ja perusteluvollisuus.....	346
8.1.4	Kiireellisen sijoituksen määräajan jatkuminen ilman eri päätöstä.....	347
8.1.5	Kiireellisen sijoituksen aikana tehtävä sijaishuollon muutosta koskeva päätös.....	348
8.1.6	Määräajat kiireelliselle sijoitukselle	348
8.1.7	Päätös kiireellisen sijoituksen jatkamisesta (38 a §)	350
8.2	Kiireellisen sijoituksen lakkaaminen (39 §).....	352
8.2.1	Raukeaminen väliaikaismääräyksen perusteella – ei päätöstä	354
8.2.2	Raukeaminen hallinto-oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen perusteella	355
8.3	Asiaan osallisten mielipiteen selvittäminen (39 a §)	355
9	HUOSTAANOTTO	359
9.1	Velvollisuus huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen (40 §)....	359
9.1.1	Huostaanoton perusteet	360
9.1.1.1	Puutteet lapsen kasvuolosuhteissa huostaanoton perusteena	360
9.1.1.2	Lapsen oma käyttäytyminen huostaanoton perusteena	364
9.1.2	Avohuollon tukitoimien ja lapsen edun ensisijaisuus.....	366
9.1.3	Lapsen etu.....	370
9.1.4	Huostaanoton suhde kehitysvammalakiin.....	371
9.1.5	Huostaanoton suhde mielenterveyslakiin.....	372
9.1.6	Potilaslaki ja huostaanotto	372
9.2	Huostaanoton ja sijaishuollon valmistelu (41 §).....	374
9.2.1	Valmistelutyössä tarvittavan tiedon hankkiminen	376
9.2.2	Oikeus saada salassa pidettäviä tietoja.....	377
9.2.3	Oikeus saada lausuntoja	382
9.2.4	Virka-apu.....	383
9.2.5	Poliisin antama virka-apu.....	385
9.2.6	Sisäänpääsyn turvaaminen (sosiaalihoitolain 41 §)	386
9.2.7	Kuljetuksen turvaaminen ja lapsen karkumatka.....	388
9.2.8	Etsintäkuulutus ja katoamisilmoitus.....	388
9.2.9	Sosiaalihoollon viranomaisten velvollisuus antaa virka-apua.	391
9.2.10	Ulkoministeriön antama virka-apu.....	391
9.2.11	Salassa pidettävien tietojen antaminen oma-aloitteisesti muulle viranomaiselle tai taholle.....	392
9.2.11.1	Asiakirjasalaisuus.....	392
9.2.11.2	Vaitiolovelvollisuus	392
9.2.11.3	Hyväksikäyttökielto	393
9.2.11.4	Salassapitomerkintä	394
9.2.11.5	Suostumus tietojen antamiseen	394
9.2.11.6	Yleiset perusteet salassa pidettävän tiedon antamiseen	395
9.2.11.7	Salassa pidettävien tietojen antaminen asiakkaan	

	hoidon, huollon tai koulutuksen turvaamiseksi (sosiaalihuollon asiakaslain 17 §)	395
	9.2.11.8 Salassa pidettävien tietojen antaminen asiakkaan suostumuksesta riippumatta eräissä muissa tilanteissa (sosiaalihuollon asiakaslain 18 §).....	398
	9.2.11.9 Merkintä asiakirjoihin.....	398
	9.2.11.10 Henkilörekisteri.....	399
	9.2.11.11 Henkilötietolain mukainen tarkastusoikeus.....	401
9.3	Asiaan osallisten kuuleminen (42 §).....	406
	9.3.1 Kuultavien piiri	406
	9.3.2 Milloin kuuleminen voidaan jättää suorittamatta?.....	408
	9.3.3 Kuulemisen toteuttaminen	409
	9.3.3.1 Kuulemisen järjestäminen muissa lastensuojelulain tarkoittamissa asioissa	412
	9.3.4 Asianosaisuudesta	413
	9.3.5 Julkisuuslain rajoitukset asianosaisen tietojensaantioikeudelle	418
	9.3.6 Päätöksentekomenettely rajoitettaessa tiedon pyytäjän tai asianosaisen oikeutta tietoihin.....	420
	9.3.6.1 Ohjausvelvollisuus ja päätös.....	422
	9.3.6.2 Kuuleminen tietopyynnön johdosta.....	423
	9.3.6.3 Käsittelyn viivytyksettömyys.....	425
	9.3.6.4 Täytäntöönpano	427
9.4	Huostaanottoa ja sijaishuoltoa koskeva päätöksenteko (43 §).....	428
9.5	Hakemus hallinto-oikeudelle (44 §).....	431
9.6	Huostaanotetun lapsen huolto (45 §)	438
	9.6.1 Oikeusvaikutukset.....	438
	9.6.2 Yhteistoimintavelvoite	441
	9.6.3 Lapsen passi.....	442
	9.6.4 Puhevallan käyttö.....	442
	9.6.5 Väestötietojärjestelmään tehtävät ilmoitukset.....	443
	9.6.6 Suhde potilaslakiin	444
	9.6.7 Suhde lapsen nimeen ja nimilakiin	446
	9.6.8 Lapsen koulunkäynnin järjestäminen.....	446
9.7	Lapsen huollosta päättäminen huostassapidon aikana (46 §).....	449
9.8	Huostassapidon kesto ja lakkaaminen (47 §).....	452
9.9	Huostaanottopäätöksen raukeaminen (48 §).....	459
10	SIJAISHUOLTOA KOSKEVAT YLEISET SÄÄNNÖKSET	461
	10.1 Sijaishuolto (49 §).....	461
	10.1.1 Väliaikainen sijoitus kotiin	463
	10.2 Sijaishuoltopaikan valinta (50 §).....	467
	10.2.1 Perhehoidon ensisijaisuus.....	474
	10.2.2 Sijaishuoltopaikan muutos.....	477
	10.3 Lapsen terveydentilan tutkiminen (51 §).....	478
	10.4 Yhteistyö sijaishuollon aikana (52 §).....	479
	10.5 Tietojen antaminen lapselle ja mahdollisuus keskusteluun (53 §).....	481
	10.5.1 Lapsen oikeus henkilökohtaiseen keskusteluun	482
	10.6 Ihmissuhteet ja yhteydenpito (54 §).....	483

10.6.1	Lapsen oikeus yhteydenpitoon.....	484
10.6.2	Yhteydenpidon edistämisvelvollisuus.....	484
10.7	Käyttövarat (55 §).....	488
10.7.1	Käyttövarojen maksaminen laitoksessa.....	490
10.7.2	Käyttövarojen maksaminen perhehoidossa.....	492
10.8	Sijaishuollon järjestäminen perhehoitona (56 §).....	492
10.8.1	Mihin kulukorvaukset on tarkoitettu?.....	497
10.8.2	Vakuutukset.....	498
10.8.3	Sopimuksen irtisanominen.....	499
10.9	Lastensuojelulaitokset (57 §).....	500
10.10	Kasvuolot ja toimitilat (58 §).....	501
10.10.1	Kameravalvonta laitoksessa.....	503
10.10.2	Sijaishuollon laatu.....	505
10.10.3	Rikostaustan selvittäminen.....	508
10.10.4	Lapsen aiheuttaman vahingon korvaaminen.....	509
10.11	Yhdessä hoidettavien lasten ja nuorten määrä (59 §).....	510
10.11.1	Hoidettavana olevien lasten enimmäismäärät.....	511
10.11.2	Hoito- ja kasvatustehtävissä olevien työntekijöiden vähimmäismäärä.....	511
10.11.3	Kiireelliset tilanteet.....	512
10.11.4	Tiedon kulku laitoksissa.....	513
10.12	Henkilöstö (60 §).....	513
11	RAJOITUKSET SIAISHUOLLOSSA.....	515
11.1	Perustuslaki ja ihmisoikeussopimukset – rajoitustoimenpiteet lastensuojelussa.....	515
11.1.1	Sosiaalihuollon asiakaslaki.....	517
11.2	Säännösten soveltamisala (61 §).....	518
11.2.1	Julkisen vallan käyttö laitoksissa.....	518
11.2.2	Päätösvallan järjestäminen lastensuojelulaitoksissa.....	520
11.2.3	Päätösvallan järjestäminen kunnan laitoksessa.....	521
11.2.4	Päätösvallan käyttäminen yksityisissä laitoksissa.....	522
11.2.4.1	Päätösvallan käyttäminen väliaikaismääräyksen aikana.....	522
11.2.4.2	Päätösvallan käyttäminen, kun lapsen sijaishuolto on järjestetty muulla tavoin.....	522
11.2.5	Kiireelliset tilanteet.....	522
11.2.5.1	Päätösvallan käyttäminen "hatkatilanteissa".....	523
11.2.6	Rajoitusten käyttö perhehoidossa.....	524
11.2.6.1	Perhehoidon ja laitoshuollon välimaasto.....	524
11.2.6.2	Perhehoito.....	525
11.2.7	Rajoitustoimenpiteiden käyttö avohuollon tukitoimien osalta sekä jälkihuollossa.....	525
11.2.7.1	Suostumuksen merkityksestä rajoitustoimenpiteitä järjestettäessä.....	526
11.3	Yhteydenpidon rajoittaminen (62 §).....	531
11.3.1	Yhteydenpidon rajoittaminen ja asiakassuunnitelma.....	532
11.3.2	Rajoitukset lapsen sairaalahoitoon liittyvinä.....	536

11.3.3	Yhteydenpidon rajoittamisen edellytykset	537
11.3.4	Yhteydenpidon rajoittamisen muodot	542
11.3.5	Väestötietojärjestelmälain säännökset ja yhteydenpidon rajoitus.....	548
11.3.6	Lastensuojelulaitosten ovien lukitseminen	549
11.4	Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös (63 §).....	550
11.4.1	Päätöksentekoon oikeutetut.....	555
11.4.2	Asianosaiset yhteydenpidon rajoittamista koskeissa päätöksissä.....	556
11.5	Rajoitustoimenpiteiden käyttämisen yleiset edellytykset (64 §)	559
11.5.1	Lain tarkoittamat rajoitustoimenpiteet.....	559
11.5.2	Kirjallinen päätös.....	563
11.5.3	Suullinen päätös.....	565
11.5.4	Sijoittajakunnan ohjausvelvollisuus	566
11.5.5	Asianosaiset rajoitustoimenpiteissä	567
11.6	Aineiden ja esineiden haltuunotto (65 §).....	567
11.6.1	Päihtymistarkoitukseen soveltuvat aineet.....	568
11.6.2	Vaaralliset aineet ja esineet.....	570
11.6.3	Turvallisuutta vaarantavat aineet ja esineet.....	571
11.6.4	Sijaishuollon järjestämisestä tai laitoksen yleistä järjestystä haittaavat muut aineet ja esineet.....	571
11.6.5	Haltuunotetun omaisuuden palautus tai hävitys.....	572
11.6.6	Päätös haltuunotosta (ei palautusta).....	573
11.7	Henkilöntarkastus ja henkilönkatsastus (66 §).....	573
11.7.1	Henkilöntarkastus.....	574
11.7.1.1	Henkilöntarkastuksen suorittaja.....	575
11.7.1.2	Menettely henkilöntarkastuksessa.....	575
11.7.2	Henkilönkatsastus.....	576
11.7.2.1	Henkilönkatsastuksen suorittaja	577
11.7.2.2	Päätös ja kirjaus	577
11.8	Omaisuuden ja lähetysten tarkastaminen ja lähetysten luovuttamatta jättäminen (67 §).....	578
11.8.1	Päätös ja kirjaus	581
11.9	Kiinnipitäminen (68 §).....	582
11.9.1	Selvitys ja kirjaus	583
11.10	Liikkumisvapauden rajoittaminen (69 §).....	584
11.10.1	Liikkumisvapauden rajoittamisen edellytykset.....	585
11.10.2	Päätös ja kirjaus	586
11.11	Eistäminen (70 §).....	587
11.11.1	Päätös ja kirjaus	590
11.12	Eityinen huolenpito (71 §).....	590
11.13	Eityisen huolenpidon järjestäminen (72 §).....	592
11.13.1	Päätös.....	593
11.13.2	Eityisen huolenpidon kesto.....	595
11.13.2.1	Jatkamispäätös	595
11.13.2.2	Eityisen huolenpidon lopettaminen	595
11.14	Eityisen huolenpidon toimeenpano (73 §).....	596
11.15	Rajoitustoimenpiteiden kirjaaminen – vaikutus asiakassuunnitelmaan sekä hoito- ja kasvatusta suunnitelmaan (74 §).....	598

11.15.1	Rajoitustoimenpiteen kuvaus	599
11.15.2	Toimenpiteen peruste ja kesto	600
11.15.3	Kuuleminen ja vaikutus asiakassuunnitelmaan tai hoito- ja kasvatussuunnitelmaan.....	600
11.15.4	Lapsen oikeus henkilökohtaiseen keskusteluun	600
11.16	Muistilista: rajoitustoimenpiteet, -päätös, muutoksenhaku, kirjaus...	601
11.17	Päätösvalta rajoitustoimenpiteissä, koonti.....	602
12	JÄLKIHUOLTO.....	603
12.1	Jälkihuollosta yleensä	603
12.2	Lapsen ja nuoren oikeus jälkihuoltoon (75 §)	606
12.2.1	Milloin jälkihuolto-oikeus alkaa?.....	606
12.2.2	Jälkihuoltovelvoitteen lakkaaminen.....	607
12.2.3	Jälkihuollon järjestäminen määrärahaperusteilla.....	611
12.2.4	Päätöksenteko.....	612
12.3	Jälkihuollon sisältö (76 §).....	612
12.3.1	Suunnitelma jälkihuollon päätyttyä.....	614
12.4	Asumisen ja toimeentulon turvaaminen jälkihuollossa (76 a §)	614
12.5	Itsenäistymisvarat (77 §).....	615
12.5.1	Varattavat itsenäistymisvarat lapsen tuloista	616
12.5.2	Muut lapsen tulot.....	616
12.5.3	Menettely, jos lapsella ei ole omia tuloja	617
12.5.4	Itsenäistymisvarojen käyttö	617
12.5.5	Itsenäistymisvarojen suhde toimeentulotukeen	618
12.5.6	Menettely itsenäistymisvarojen käytössä	619
12.5.7	Itsenäistymisvarojen luovutus.....	619
12.5.8	Selvitys itsenäistymisvarojen kertymisestä ja käytöstä	620
13	VALVONTA.....	623
13.1	Yleistä aluehallintoviraston toimivallasta.....	623
13.1.1	Yksityisen sosiaalihuollon valvonta	625
13.1.2	Yksityisten sosiaalipalvelujen järjestäminen.....	625
13.2	Kunnan ilmoitus sijoitettavasta lapsesta (78 §).....	628
13.2.1	Rekisteri kuntaan sijoitetuista lapsista.....	629
13.3	Sijaishuollon valvonta (79 §)	632
13.3.1	Sijoittajakunnan valvonta	632
13.3.1.1	Ostopalveluasiakirjat.....	633
13.3.2	Sijoituskunnan ja aluehallintoviraston valvonta	634
13.4	Muu valvonta (80 §)	636
13.5	Yksityisesti sijoitettujen lasten hoidon valvonta (81 §)	638
13.5.1	Yksityisesti sijoitettuja lapsia koskeva rekisteri	647
14	ASIAN KÄSITTELY HALLINTOTUOMIOISTUIMESSA	649
14.1	Asian käsittelyä koskevat yleiset säännökset (82 §).....	649
14.2	Väliaikainen määräys (83 §).....	651

14.2.1	Tilanteet.....	653
14.2.2	Väliaikais määräyksen sisältö	654
14.3	Valmisteleva suullinen käsittely hallinto-oikeudessa (84 §).....	655
14.3.1	Selvittämism velvollisuus	655
14.3.2	Suullinen käsittely hallinto-oikeudessa.....	658
14.3.3	Hallinto-oikeusprosessista osapuolten kannalta	658
14.3.4	Todistajat - erityisesti terveydenhuollon ammattihenkilö.....	661
14.3.5	Hallinto-oikeuden prosessin johdosta.....	663
14.3.6	Hallinto-oikeuden päätöksen perusteluista	664
14.3.7	Täytäntöönpanomääräykset.....	665
14.4	Yhden hallinto-oikeustuomarin päätös- ja toimivalta (85 §).....	666
14.5	Lapsen kuuleminen hallintotuomioistuimessa (86 §)	666
14.6	Asiamies ja avustaja (86 a §)	669
14.7	Avustajan määrääminen lapselle (87 §)	669
14.8	Käsittelyn kiireellisyys (88 §)	670
15	MUUTOKSENHAKU	671
15.1	Muutoksenhakuoikeus (89 §).....	671
15.2	Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen (90 §)	674
15.3	Lainvoimaa vailla olevan päätöksen täytäntöönpano (91 §).....	675
15.4	Muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen (92 §)	677
15.5	Muut oikeusturvakeinot	678
15.6	Oikeudenkäyntikulujen korvaaminen.....	680
15.7	Vahingonkorvausvastuu.....	681
16	ERITYISET SÄÄNNÖKSET	683
16.1	Tarkemmat säännökset (93 §).....	683
17	VOIMAANTULOSÄÄNNÖKSET	685
17.1	Voimaantulo (94 §)	685
	LÄHTEET	687
	ASIAHAKEMISTO.....	693